

En soldats beretning fra den 1. verdenskrig (1914-1918)

I anledning af 100 året for 1. verdenskrigs start har jeg tilladt mig "digitalisere" en beretning om min Farfars deltagelse i 1. verdenskrig, som han har fortalt til min fætter, Ove Ullerup, der i en alder af kun 14 år har forfattet den interessante fortælling i forbindelse med en skoleopgave i 1966.

Formålet er at bevare denne enestående fortælling for senere generationer.

Lidt baggrundsoplysninger:

Alle, der har stiftet bare lidt bekendtskab med mig, er klar over at jeg er sønderjyde - og er stolt af det. Hele min familie stammer fra Sønderjylland, hvis historie er mærket af at være besat af Tyskland fra 1864 til 1920.

Under 1. verdenskrig var Sønderjylland således stadig en del af Tyskland, og selv om man var dansksindet sønderjyde, så skulle man i krig for det tyske militær. I alt omkring 30.000 sønderjyder kom i løbet af krigen til at gøre tjeneste i den tyske hær og flåde, og Sønderjylland kom dermed til at opleve krigen som del af en krigsførende nation.

Dermed kom sønderjyder til at kæmpe på tysk side over det meste af verden. Der var således sønderjyder med på vestfronten, på østfronten, på Balkan, i Afrika og i den tyske flåde i Østersøen og Nordsøen.

Selvom en del dansksindede sønderjyder deserterede over grænsen til Danmark, deltog det store flertal i krigen på tysk side. Når soldaterne først stod i skyttegravene, var de nødt til at kæmpe, hvis de ville overleve, og ofte var det stærke kammeratskab blandt dem med til at sikre, at alle gjorde deres bedste for, at både de og deres kammerater skulle komme levende hjem. Det var der mange, der ikke gjorde, idet der faldt ikke mindre end op mod 6.000 sønderjyder i 1. verdenskrig.

Min Farfar, Christian Peter Petersen, er født den 14. marts 1888 og var således 26 år, da 1. verdenskrig startede.

/ Niels-Christian Petersen
- sønderjyde -

Her kommer Farfars beretning om krigen forfattet af fætter Ove:

Den 1. august 1914 var en dejlig varm sommerdag. Solen strålede ned fra den skyfri himmel, og sommeren havde været varm og tør. På marken stod kornet godt, og det var den første dag, vi skulle høste rug.

I denne periode herskede der stor spænding ude i verden. Få uger i forvejen var den østrigske tronfølger blevet myrdet i Sarajevo. Morderen var en ung serbisk student. Dette mord var nok til at tænde "krudttønden".

Frankrig begyndte at opruste sammen med Rusland. Dette blev for meget for Tyskland, der straks erklærede krig mod Frankrig, og så gik det slag i slag; det ene land erklærede det andet krig. Derefter var hovedparten af Europas lande indblandet i den første verdenskrig.

Klokken var 16, da vi hørte kirkeklokkerne ringe i den lille by Hammelev, som ligger 6 km. vest for Haderslev. Da klokkerne ringede, vidste vi straks, hvad det betød. Det vi af alt mest havde frygtet: den første verdenskrig var brudt ud.

I 1910 var jeg første gang til session, men blev kasseret.

Jeg blev imidlertid genindkaldt i 1914, 13 dage efter, at krigen var brudt ud. Jeg skulle møde i Flensborg, men inden jeg kom dertil, tog jeg mine falske tænder ud. Resultatet heraf blev, at jeg igen blev kasseret.

Den 17. november 1914 blev der endnu engang sendt bud efter mig. Jeg skulle ligesom sidst møde i Flensborg. Denne gang begik jeg en stor fejl, jeg glemte nemlig at tage min falske tænder ud af munden, og efter en undersøgelse blev jeg taget som soldat.

Fra sidst i november til den 1. marts 1915 blev jeg uddannet som soldat.

Den 1. marts blev det alvor, vi blev sendt med et transporttog til Sedan, som dengang tilhørte Tyskland.

Herfra kørte vi videre til Stenny, der var den første by jeg nogensinde havde været i i Frankrig. Her kom vi ud af toget, og i nærheden så jeg kronprins Wilhelms hovedkvarter. I Stenny så jeg min første flyvemaskine i mit liv. Den hoppede hen ad startbanen som en fugl, førend den gik op i luften.

Fra Stenny marcherede vi til en by ved navn Baudair. Her boede jeg i 4 uger for så i slutningen af april at tage til fronten.

Jeg og en snes andre soldater kom ind i det 67. regiment, som lå i Argonnerskoven.

Den første gang jeg var i skyttegravene var den 1. maj. Vi skulle frem i forreste linje, og dette foregik om natten.

Da klokken var 4, og solen var ved at stå op, lå vi klar i vores skyttegrav. Kun 4-5 meter lå det franske infanteri fra os i deres skyttegrav.

Klokken 16 skulle vi foretage et stormangreb.

Signalet til angrebet var, at når der blev kastet en mine, skulle vi klatre op af stormstigerne og fare over i franskmændenes skyttegrav. Ved det angreb tog vi fire af fjendens skyttegrave, men måtte senere forlade 2 af dem, da vi ikke havde nok reservetropper.

Fronten var delt ind i tre afdelinger. Første skyttegrav lå nærmest ved fjendens linjer. Den kunne ligge mellem 100 m og 4-5 m fra modpartens linje. Den anden linje, der kaldtes reservestillingen, lå ca. 10-15 m bag første linje. Den 3. og sidste linje blev benyttet til at hvile i for de soldater, der havde været i forreste linje.

En aften midt i maj hørte vi et mægtigt brag, og jorden under os rystede voldsomt. Eksplosionen stammede fra en minesprængning. Jeg kunne se, at jorden sprøjtede op omkring, derfra hvor eksplosionen havde lydt, og soldaterne der lå i forreste linje blev mere eller mindre begravet af jord.

Jeg og 25 andre soldater måtte da frem til forreste linje for at grave vore kammerater ud af jorden. Ved denne minesprængning omkom der 22 mand og lige så mange blev såret.

En af de sidste dage i maj – forresten på en fransk nationaldag – skulle de franske soldater vise sig. Ved middagstid ville de storme vore linjer, men da de kom op af deres skyttegrav, var de fulde. Vaklende kom de over mod vores linje. Franskmændene kom dog heller ikke langt, inden de blev mejet ned.

Den 31. maj blev det offentliggjort, at vi skulle angribe fjendens linjer 3 dage i træk.

Klokken 8 den første juni begyndte vores angreb. De første to timer skulle vi holde os i skyttegravene, medens trommeilden skulle fjerne al skov og krat, som groede mellem vores og fjendens linjer, så intet kunne forhindre vores stormangreb.

Da ilden hørte op, stormede vi frem og indtog 3 af fjendens skyttegrave; men om aftenen, da vi lå i den franske løbegrav, blev vi beskydt af nogle maskingevær, der lå overfor os i små blokhuse.

Vi prøvede ustandseligt at lægge sandsække op ved siden af løbegraven, men lige så snart vi havde lagt en sandsæk op, blev den "pustet" ned af de franske maskingeværer. Fremgang var umulig, så længe maskingeværrederne lå og beskød os, men den anden juni om morgenen blev de franske maskingeværreder skudt i smadder af det tyske artilleri. Den aften var vi rykket frem til de sidste franske skyttegrave, og næste morgen (den 3. juni) rykkede vi ind i en dejlig skov, hvor der blev gjort holdt.

Vi opholdt os der i 14 dage uden at se en franskmand. I disse herlige dage gravede vi skyttegrave, og det samme gjorde fjenden.

Efter et par ugers forløb havde vi "gravet" os frem til franskmændene igen, og i de følgende dag måtte jeg så opleve det samme svineri igen.

Nogle uger senere blev jeg sendt ned i lejren, hvor jeg skulle lave kors til de døde. Korsene blev lavet af birketræ, og på den ene side af korset var træet høvlet en lille smule, medens det på den anden side var ujævnt og ikke bearbejdet på nogen måde. På den glatte side blev navnet brændt ind. Jeg arbejdede som korsmager til midten af august, hvorefter jeg fik 8 dages høstlov. Disse dage benyttede jeg til at tage til min fødeby Hammelev.

Da jeg kom tilbage til fronten fra min orlov, var regimentet i opbrud. Der var tiltænkt os 14 dages hvil bag fronten. Nogle uger senere kom den tyske kronprins kørende igennem byen Gran Prix, hvor vi lå. Medens bilen kørte igennem byen, kastede han cigaretter ud til os.

Da de 2 ugers hvile var forbi, kom jeg igen til fronten. Jeg kom til at ligge over for de franske alpejægere, som var meget frygtede. Afstanden mellem os og alpejægerne var mellem 30 og 40 m, og da vi havde indtaget vore stillinger, fik vi to nye ind i gruppen. Den ene var 20 år og den anden 19 år. Ordren lød på, at vi ikke måtte have geværet i skydeskåret om dagen og ikke se mere end et par sekunder gennem det lille skydeskår, som var 10 cm højt og 5 cm bredt, da de franske alpejægere skød så fantastisk; men trods vore mange advarsler var den ene af de to nye nysgerrig, og han så ud gennem skydeskåret. Inden få sekunder lød et geværs hæse skratten, og en kugle borede sig igennem panden på den unge 19 årige mand. Han havde ikke været mere end 10 minutter i skyttegraven. Og uden at have affyret et skud lå han nu død med en kugle igennem panden.

En morgen ved 5-tiden havde jeg glemt at få mit gevær ud af skydeskåret, og da franskmændene opdagede dette, skød de geværet i smadder. Kl. 12 lige inden jeg skulle afløses, faldt der en granat foran min skydeplade, og min venstre side af hovedet var fuldstændig sort og oversået med granatsplinter, tillige blev mine falske tænder knust. Jeg blev straks båret ned i reservelinjen, hvorfra jeg blev sendt videre til et feltlazaret, der lå i en fransk kirke.

Her kom jeg til at ligge ved siden af en underofficer, der havde fået begge ben af. Han klagede sig slemt, så den første nat fik ikke meget ro. Lægerne gav underofficeren indsprøjtninger og meget andet, men næste dag var han død.

Nogle dage senere kom lægen hen til min seng for at se til mig.

Jeg var ikke så syg mere og blev overflyttet til et sygehus i Tyskland. Grunden til at jeg blev overflyttet var, at tyskerne skulle gennemføre et angreb, så der skulle nu være plads til evt. sårede, som der uden tvivl ville komme under og efter angrebet.

Jeg kom til et sygehus i Frankfurt, og da jeg havde ligget der i 3 uger, var jeg næsten rask med undtagelse af, at jeg ikke kunne se med det venstre øje. Jeg blev fra Frankfurt sendt til Flensborg, hvor jeg blev udskrevet fra sygehuset den 5. januar 1916.

Jeg kom så videre til Bad Salzuflen. Her blev jeg sendt til et arresthus, hvor jeg blev fangevogter. Jeg arbejdede i arresthuset i 1½ år.

En episode jeg husker meget tydeligt var en aften, da arrestforvareren og dennes søn var på besøg.

Ved 24-tiden kom arrestforvareren og hans søn dinglende fulde hjem. Jeg må dog tilføje, at arrestforvareren var en stor del mere påvirket af spiritussen end sin søn.

Sønnen bar faderen ind til mig, og sagde, at jeg skulle lægge ham i seng, da han havde slået hovedet og blodet løb ned over hans tøj. Dette var meget uheldigt, fordi der næste dag skulle være inspektion i arresthuset. Jeg gjorde alt, hvad der stod i min magt for at kvikke arrestforvareren op og til sidst lykkedes det.

Da han kom op næste morgen og fik sig klædt på, satte han kasketten godt ned i panden, så man ikke kunne se såret fra den forrige aften's hændelser.

Inspektionen forløb uden uheld, og arrestforvareren og jeg åndede lette op, da "de høje herrer" var taget af sted.

Da jeg var færdig hos arrestforvareren, skulle jeg undersøges, om jeg var krigsduelig; men da jeg endnu ikke havde fået mine tænder ordnet, blev generalstabslægen meget vred, og jeg blev omgående sendt til en tandlæge for at få det ordnet. Jeg stak imidlertid tandlægens medhjælper en 5 mark, for at han kun skulle trække et par af de gamle stumper ud om ugen, så at det kunne vare længere tid.

Efter en måneds tid var mine tænder i orden, og jeg blev sendt til et krigsdueligt kompagni.

Dette var jeg meget ked af, da jeg ikke havde været ved fronten i 1½ år. Så jeg så ingen anden udvej end at lave et nummer til for at slippe for krigen. Jeg stak mig i fingeren med en stoppenål og puttede noget tobakssovs ned i såret. Efter nogen tid gik der blodforgiftning i såret, og jeg blev sendt til et sygehus i Tyskland. Dette foregik i november 1917. Det viste sig imidlertid, at dette nummer jeg havde lavet blev meget farligt for mig selv. En overgang havde jeg 40,5° feber, men efter nogle måneders forløb nemlig den 2. januar 1918 blev jeg udskrevet fra sygehuset i Salzuflen. I slutningen af december, da jeg endnu lå på sygehuset, besøgte jeg

arrestforvareren. Vi snakkede om alt muligt, og til sidst spurgte jeg arrestforvareren, om han ikke kunne få det ordnet sådan, at jeg ikke skulle til fronten. Han lovede at gøre alt for at få et godt arbejde til mig.

Da jeg kom ud af sygehuset, kom jeg hen til en læge, som skrev et brev, hvori der stod, at jeg var tjenestedygtig. Fra lægen blev jeg sendt til et feltkompagni.

Jeg var imidlertid ikke helt rask, da jeg ikke kunne lukke hånden, fordi mine fingre endnu var tykke.

Den første morgen, da vi var stillet op til tjeneste, blev der kommanderet: Gevær på skulder!

Jeg kunne måske nok have udført ordren, men min hånd smertede meget, og jeg tænkte: Gå pokker i vold din krigsgale idiot. Hvorefter jeg tabte geværet. Kaptajnen kom da straks farende hen til mig og spurgte, hvad der var i vejen. Da jeg viste ham min hånd og sagde, at jeg ikke kunne holde ved geværet, blev jeg afkommanderet i 3 dage, hvor jeg skulle lave lidt let arbejde, så at jeg kunne få hånden i orden igen.

Da de 3 dage var gået, blev jeg kaldt frem af kompagniføreren og fik meddelelse om, at jeg skulle melde mig ved bataljonsadjutant Strukmann. Ved denne skulle jeg så være tjener, fordi tjeneren, som Strukmann havde før, var blevet krigsduelig. Bataljonsadjudanten boede i Salzuflen sammen med sin kone og to børn. Strukmann havde også en tjenestepige, og hun fortalte mig, at jeg havde fået en god plads; men det eneste jeg skulle passe på med var, at hans støvler skulle være så blanke, at han kunne spejle sig i dem.

En dag midt i april sagde Strukmann til mig, at han ikke kunne beholde mig længere, fordi jeg var krigsduelig. Han fik det ordnet sådan, at jeg kunne komme til Rusland, da de ældste af soldaterne der blev hjemsendt.

Jeg var meget glad, og da jeg også fik at vide, at jeg måtte få 8 dages orlov, inden jeg skulle til Rusland, var min glæde endnu større.

Jeg blev imidlertid 2 dage længere hjemme end jeg måtte og 10 dage senere, efter at jeg var kommet hjem, rejste jeg til Berlin, hvor jeg gik ind i generalkommandokontoret. Her søgte jeg oplysninger om, til hvilket regiment jeg skulle melde mig til. Da jeg kom ind på kontoret, blev jeg skældt ud, og generalen sagde, at jeg nok skulle blive husket. Jeg fik derimod ikke at vide, hvor jeg skulle rejse hen for at møde mit regiment, da det lige var blevet forflyttet. Jeg måtte så selv se at finde regiment nr. 384. Efter at jeg var færdig på kontoret, rejste jeg straks østpå for at finde mit regiment. Efter første dags kørsel var jeg i Warszawa.

Den pågældende dag rejste jeg videre ind i Rusland til Brest Litovsk, hvori der havde ligget en russisk fæstning, men som var blevet skudt i grus. Fra Brest Litovsk kørte jeg videre ca. 15 km ind i Rusland. Kl. 22 kom jeg til en lille stationsby.

Jeg overnattede på jernbanestationen, og da jeg om morgenen fik øje på nogle soldater på hvis skulder der stod 384, spurgte jeg en af dem, om regimentet lå her i stationsbyen. Soldaten fortalte mig, at det kun var regimentsstaben, som lå her, og at resten af regimentet lå længere inde i landet. Jeg meldte mig så til regimentstabets kaptajn, der fortalte, at jeg kunne blive hos dem, indtil de skulle ud til regimentet, som lå i Pinsk.

3 dage senere kom jeg til Pinsk og blev tildelt det 2. kompagni. Da kompagniføreren så mine papirer igennem, undrede han sig over, at jeg var kommet til Rusland, da der stod i mine papirer, at jeg var en udmærket soldat. Grunden til at han undrede sig var, at alle de gode soldater blev sendt til Frankrig (til vestfronten).

Vi lå i Pinsk i 14 dage, uden at der skete noget særligt.

Da de 14 dage var gået, drog vi videre til en by ved navn Minsk.

Efter at vi havde været i Minsk i 8 dage, kørte vi med tog til Scharrow.

I denne by, som var forholdsvis stor, holdt der mange jøder til. Disse solgte så at sige alle fødevarer.

Mange af jøderne solgte den fineste hvedekage, vi nogensinde havde set. Dette var der dog også mange af de tyske soldater, som benyttede sig af. 3-4 stykker rottede sig sammen og gik så hen til et telt, hvor jøderne solgte varer. Mens den ene af dem snakkede med jøden, stod de andre og stoppede alt hvad de kunne have i lommerne. Da jøden opdagede dette, begyndte han at gale op, men inden han havde fået råbt for meget, fik han en næve i ansigtet og væltede bagover i teltet. Da han igen kom på benene, var soldaterne forsvundet og umulige at opspore.

I august blev vores kompagni flyttet til et russisk lager af krigsmateriel. Dette lager skulle vi beskytte, for at jøderne ikke skulle stjæle noget derfra.

Hver 10. dag skulle jeg med kompagniets opsynsmand ind til byen Scharchow efter lønninger til soldaterne. En dag, da vi havde været inde efter lønninger og var på vej hjem, havde nogle sabotører skiftet sporskiftet for at toget skulle køre ud på et blindt spor. Da opsynsmanden og jeg så dette, sprang vi hurtigt ud af toget, inden det kørte af skinnerne og knustes.

Sent om aftenen kom et andet tog, og vi kom så med det tilbage til lageret.

I begyndelse af september blev jeg en dag kaldt frem tillige med 3 andre mand. Her fik vi overrakt det tyske jernkors.

Vagterne, som skulle passe på det russiske krigsmateriel, var selvfølgelig ligeglade med materiellet og solgte en mængde til jøderne. Denne handel gik fantastisk, og vor kompagnifører købte både køer og svin, så dette tør antydes, at vi levede herligt i denne periode.

Da vi havde solgt alt, hvad der var i lageret, til jøderne, brændte kompagniføreren lageret af og sendte en meddelelse til regimentet om, at der ved "et uheld" var gået ild i lageret.

Medens vi opholdt os her, drev vi også en stor handel med russerne. Hver dag fik vi uddelt én dl. snaps af kompagniføreren, og da der var gået 10 dage, havde vi 1 l. snaps, som vi tog med ud til russerne og byttede snapsen med flæsk og lignende. Der var dog også nogle af de tyske soldater, som snød de russiske bønder. De fyldte flasken med halvt snaps og halvt vand og byttede med russerne. Men efter nogen tids forløb opdagede russerne numrene, og for eftertiden ville de smage på snapsen, inden de byttede med os.

Når tyskerne manglede kartofler, listede de sig om natten ud på de russiske kartoffelmarker og gravede så mange kartofler op, som de skulle bruge. Soldaterne lagde dem i en sæk og forsvandt så ligeså hurtigt, som de var kommet.

Den 20. oktober, altså efter at lageret var brændt af, kom der et godstog fra det indre Rusland på vej mod Tyskland med store mængder af tøj. Toget gjorde holdt ude foran vores barak, og da vi kom ud, var der gået ild i vognen bag lokomotivet. Togfolkene skyndte sig at kaste pakkerne med tøj ud på banelinjen. Men dette var et meget uheldigt sted, fordi jøderne var i nærheden, og da de så dette, stjal de alt hvad de kunne få fat i, og det samme gjorde de tyske soldater. Jeg var meget uheldig den dag, for da jeg kom ud af døren fra barakken, kom kompagniføreren forbi og sagde, at jeg skulle holde vagt ved kasserne med tøj i, så at der ikke blev stjålet noget. Da ilden var slukket, og det resterende tøj var blevet pakket ind i toget igen, havde jeg intet fået fat i, og jeg spurgte de tyske soldater i toget, om jeg ikke kunne få noget tøj. De kastede 2 par bukser og en trøje ned til mig og kørte så videre vestpå til Tyskland. Det ene par bukser solgte jeg senere til en jøde for 20 rubler.

Sidst i oktober måned fik jeg orlov, og kompagniføreren spurgte, om jeg ville tage en pakke med fødevarer med til hans kone, som boede i Berlin. Jeg tog pakken med og rejste med toget gennem Rusland, Polen og ind i Tyskland.

Da toget standsede i Berlin, og da jeg steg ud, så jeg en flok børn og kvinder, der stod og tiggede ved toget. Nogle af de stakkels mennesker havde ikke fået noget at spise i flere dage.

Jeg kunne ikke finde rundt i Berlin, så jeg fik fat i en 10-års dreng, der gik sulten omkring. Jeg opgav adressen på kompagniførerens kone, hvorefter drengen førte mig til stedet. Her afleverede jeg pakken, og konen takkede mange gange. Da jeg skulle rejse videre, ville jeg give drengen en 5 mark, som tak for hans hjælp. Men han ville hellere have et stykke brød. Jeg gav ham et halvt rugbrød, og knægten var jublende glad.

Fra Berlin drog jeg til Hammelev for at holde min orlov.

Da de 8 dage var gået, drog jeg igen den lange vej til Scharchow i Rusland.

Da jeg kom til Warszawa på rejsen til Rusland, så jeg en plakat hvorpå der stod, at marinerne i Kiel havde gjort oprør og nægtet at sejle med flåden ud i Østersøen for at bryde blokaden. Dette oprør bredte sig med lynets hast ud over Tyskland, og overalt blev der dannet arbejds- og soldaterråd, og da jeg kom tilbage til mit regiment, var der mange højtstående officerer, som var blevet afsat. Alle officerer, der var upopulære, blev afsat, medens de mere populære blev ved med at være officerer. Vores kompagnifører beholdt vi, fordi han havde sørget vældig godt for os.

I begyndelsen af november 1918 fik vi at vide, at tyskerne ved vestfronten havde kapituleret, og at der den 11. november kl. 11 skulle være våbenstilstand. Efter kapitulationen ved vestfronten begyndte bolsjevikkerne at blive mere frække. De beskød jernbanen, vi skulle beskytte, og vi prøvede at få ram på dem, men det var næsten umuligt, da deres angreb altid foregik om natten.

Ledelsen lovede os, at vi skulle komme hjem inden jul, men det trak langt ud, fordi soldaterne, der havde ligget ved Sortehavet, først skulle transporteres hjem.

Transporten gik meget langsom, men i slutningen af december gjorde vi oprør. Vi lejede nogle russiske jernbanefolk til at køre os til Pinsk, hvorfra vi kunne komme videre med et tysk tog. De russiske jernbanefolk forlangte 3000 rubler for at transportere os til Pinsk.

Efter 5 dages forløb kom vi til byen Pinsk. At turen tog så lang tid skyldtes, at mange tyske transporttøge skulle tilbage fra Rusland. I Pinsk mødte vi nogle russiske krigsfanger, som var på vej ind i Rusland. Med dem byttede vi vore rubler om i mark. Vi kørte så videre med et transporttog mod vest til Tyskland. Transporttoget var udstyret med en kanon foran og en kanon bagud. I sidevinduerne var der anbragt maskingeværer, i tilfælde af at bolsjevikkerne skulle angribe. Da vi kørte gennem Polen, blev trafikken imidlertid meget stor, og ved nogle stationsbyer holdt der op til 20 tog og ventede på at komme videre.

Fra Pinsk og til Tyskland havde de tyske jernbanetropper nægtet at køre med os, da vi jo havde taget af sted uden bevilling.

De satte så denne betingelse, at vi skulle lade 10 mand blive tilbage for at beskytte jernbanen. Der var heldigvis nok af frivillige, som meldte sig, og derefter kunne vi fortsætte til næste station. Her skete der imidlertid den samme episode igen, og vi lod 10 mand blive tilbage.

Regimentet var fra Dessau i Sydtyskland, og i denne by skulle vi også afmønstres. I vort kompagni var vi to fra Nordtyskland (Sønderjylland) og vi spurgte, om vi kunne få vore papirer i Berlin og derfra rejse hjem. Kompagniføreren lovede at gøre alt, hvad der stod i hans magt for at hjælpe os. Langt om længe kom vi til den sidste stationsby i Polen, nemlig **Bialystok**. **Her skulle vi overnatte, men da vi skulle til at sove, råbte kompagniføreren på min kammerat fra Nordtyskland og mig. Han fortalte os, at vi skulle skynde os og pakke vore sager, fordi der holdt et tog, som kørte direkte til Berlin. Da vi var klar, steg vi ind i toget med vores bagage.**

Da vi kom til Berlin, skulle vi aflevere alle de våben, vi havde på os, hvorefter vi kunne fortsætte videre til Hamborg, hvor min kammerat og jeg skiltes. Fra Hamborg kørte jeg selv videre til Flensborg, hvor jeg igen blev undersøgt for våben. Med et lille tog fortsatte jeg direkte til Hammelev. Den 19. januar 1919 kl. 15 stod jeg igen i Hammelev, på det samme sted som jeg havde stået ca. 4 år tidligere, kun med den forskel, at jeg havde aftjent min værnepligt i 4 blodige og rædselsfulde år.

Jeg vil aldrig glemme disse krigsår fyldt med angst, rædsel, spænding og sidst, men ikke mindst MORD. I denne krig var der faldet 6.000 tapre sønderjyske mænd, hvoraf kun nogle få havde været opsat på krig. Denne meningsløse krig havde kostet 1 million mand livet i deres bedste alder.

Efter krigen blev der dannet et folkeforbund for at forhindre en ny krig i at bryde ud. Men det viste sig dog senere at dette forbund ikke kunne forhindre en ny og endnu større verdenskrig, hvor der måtte dræbes mange millioner, inden man kunne komme til forhandlingsbordet.

Versailles-Freden

Efter krigen mødtes de allierede ledere i Versailles for at udfærdige den fredstraktat, der skulle afgøre hele Europas skæbne.

Ved Versailles traktaten oprettedes det internationale Folkeforbund og Tyskland blev straffet. Landet mistede sine kolonier og flåde og måtte betale for al den skade, som var anrettet på civil ejendom.

Nye nationer dukkede op. De underkuede mindretal under det gamle Østrig fik selvstyre. Europakortet kom til at indeholde nye, uafhængige stater som Jugoslavien, Finland, Polen, Estland, Letland og Litauen.

Men de gamle problemer eksisterede stadig. Hverken krig eller Versailles-traktat kunne fjerne international jalousi og frygt. Traktaten, der endte 1. verdenskrig, bar i sig selv noget af kimen til den 2. verdenskrig.